

ปล่อยอนัตตา

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ศาสนามันเรื่องของใจ เรื่องของใจหมายถึงว่าความสุขความทุกข์มันเกิดที่ใจ บุญกุศลมันเข้าถึงใจ แต่คนเรามันโพลไปเอาที่วัตถุ สิ่งนี้เป็นปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย เวลาถวายเป็นปัจจัยนี้ ถวายเป็นใบปวารณา พอเป็นใบปวารณานี้ ขอให้ภิกษุเรียกร้องปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัยนี้ได้ในเงินจำนวนนี้ พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ว่า “ภิกษุให้ยินดีสิ่งที่เกิดขึ้นจากเงินและทอง ไม่ให้ยินดีในตัวเงินและทอง”

ฉะนั้นถ้าตัวเงินและทองนี้จับต้องไม่ได้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจากเงินและทอง เงินและทองนี้เปลี่ยนเป็นปัจจัย ๔ เครื่องอยู่อาศัย เห็นไหม ปัจจัย ๔ เครื่องดำรงชีวิต คนที่จะชำระกิเลสมันต้องฉลาด ฉลาดหมายถึงว่าต้องรักษาชีวิตนี้ไว้เพื่อจะชำระกิเลสให้ใหม่ อะไรก็ปฏิเสธ ๆ ชีวิตนี้เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาจะปล่อยให้ชีวิตนี้ขาดไปหรือ ถึงว่าอย่างเจ็บไข้ได้ป่วยนี้ หยุยกขึ้นมา มันก็มาจากเงิน ถ้าเรารังเกียจตัวเงิน เงินนี้ไปซื้อของนั้นมา มันก็รังเกียจด้วยใช่ไหม

แต่ตัวเงินนี้พระพุทธเจ้าไม่ให้ไปยุ่งกับมัน ไม่ให้ยินดีในตัวเงินและตัวทอง แต่ให้ยินดีในสิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งที่เกิดเปลี่ยนขึ้นมาจากเงินและทอง ฉะนั้นว่าถึงต้องมีการกสงฆ์ มีพวกผู้ทำการแทนในสงฆ์ ที่ว่าเราทำกันนี้ ให้พวกนั้นเขาจับเงินไว้ แล้วต้องการอะไรก็บอกเขา ๆ แต่ถ้าเงินมาอยู่กับเรานี้ ดูที่ว่าเสียเสียกันตรงไหน? เสียตรงนี้ เสียตรงที่ว่าพอมืออยู่กับเรานี้ ความชินชานะ จับทุกวัน แล้วมันก็คิดสิ จินตนาการว่าอยากได้อะไร พระพุทธเจ้าถึงบอกว่า “เงินนี้เปรียบเหมือนอสรพิษ”

ถ้าคนเรามีเงินนี้ มันคิดจินตนาการแบบมันทำลายตัวเอง ดูอย่างที่ว่าเขาตีคพุกยาเสพติดกัน มันไปจากเงินใหม่? แล้วเงินนี้มันทำลายตัวเองใหม่? นี้อสรพิษมันกลับมา อสรพิษแบบ

อ่อน ๆ เห็นไหม เราเก็บไว้รักษาไว้เราก็ทุกข์เราก็ยากไปเหมือนกัน นี่มันไม่มองกลับมา มองมาที่ใจ เพราะเงินถึงได้ทำให้เสียกันไป

แต่ถ้าตัวศาสนา เห็นไหม ที่ว่าโลก โกรธ หลง นี่มันยังหายบนะ เพราะโลก โกรธ หลง มันเป็นเรื่องของขันธ เรื่องของความคิดใจ แล้วความคิดนี้มาจากไหน นี้ดู ฟังสิ ความคิดนี้มันมาจากไหน ความคิดต้องมีที่มาสิ ความคิดจะมาลอย ๆ ได้อย่างไร ถึงบอกว่า ในแก่นธรรมที่ว่านี้ เขาบอกว่านิพพานเป็นอนัตตาอีกแล้ว เขาบอกนิพพานเป็นอนัตตาเพราะอะไร? เพราะว่าเป็นขันธ ขันธนี้มีเหตุและมีปัจจัย พอหมดเหตุหมดปัจจัยไปแล้วมันก็ดับไป วนไปในตัวของใจที่ว่ามันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เขาบอกตัวนั้นคือตัวนิพพาน นิพพานคืออนัตตา

อตฺตาและอนตฺตานี้มันของก้าวเดิน อย่างตัวขันธนี้ ขันธ ๕ เห็นไหม โลก โกรธ หลง เกิดจากอวิชชา เห็นไหม นางคันทหา นางอรดี เป็นลูกสาวของพญามาร พญามารคือตัวใจ แล้วตัวขันธนี้ เห็นไหม ลูกสาวที่ออกมา ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันก็เทียบมา อย่างเงินเมืองไทยนี้ เราเอาเงินไทยให้คนต่างชาติมาที่ไม่รู้จักเงินเมืองไทย เห็นกระดาษนี้เขาจะไม่รับเลย เพราะเขาไม่รู้จักว่าเงินเมืองไทย เห็นไหม

ความโลภ ความโกรธ ความหลง มันเกิดจากสัญญา ความจำได้ ความเทียบค่าใด สิ่งเทียบค่าได้นี่คือสัญญา สัญญาความจำได้หมายรู้ สัญญาว่าสิ่งนี้ดี สิ่งนี้ไม่ดี ถ้าเราเข้าใจว่าสิ่งนี้สิ่งที่ดี แต่เราไม่เข้าใจ เราก็จะไม่มี ความโลภในสิ่งนั้นเลย นี่โลก โกรธ หลง เกิดจากขันธ ๕ ขันธ ๕ นี้มาจากจิต ย้อนกลับไป ถ้าทำลายในขันธ ๕ ทั้งหมด ขันธ ๕ นี้โดนทำลายออกไปทั้งหมด เราพิจารณาแล้วปล่อยวางขันธ ๕ ไปทั้งหมด นี่เข้าใจว่าตรงนั้นมันสิ้นใจ

มันสิ้นใจไม่ได้ เพราะว่าเป็นอนัตตา ตัวอนัตตานั่นนะ จิตเดิมแท้ที่ส่องใส จิตเดิมแท้ที่ไม่ใช่ขันธ จิตเดิมแท้ที่เป็นส่องใส แต่จิตเดิมแท้ที่หมองไปด้วยอุปกิเลส ความที่ว่าจิตเดิมแท้ที่ส่องใสอยู่ จิตเดิมแท้ที่ว่าตัวนิพพานที่ว่าเกิดดับ ๆ มันก็เข้ากับจิตเดิมแท้สิ มันยังไม่เข้าถึงตัวจริง ตัวจริงมันไม่ใช่จิตเดิมแท้ ถ้าจิตเดิมแท้ที่มันก่อรูปแล้วเป็นภวาสวะ เป็นภพ นี่เขาว่าตัวนี้เป็นตัว

นิพพาน เป็นตัวนิพพานได้อย่างไร ที่พูดนี้ว่าจิตเดิมแท้ จิตอะไรนี้ มันคืออะไร คือใจใช้ใหม่ จะเทียบดูว่าถึงเรื่องของใจ ใจเท่านั้นที่เป็นเรื่องของความสุขความทุกข์

เวลาเราปฏิบัติเข้าไป ถ้าผู้ปฏิบัติเข้าไปจะเห็นอย่างนั้น ย้อนกลับมาบุญกุศล ถ้าบุญกุศลเราสร้างขึ้นมานี้ เป็นอาหารของใจ พอเสกกับบุญกุศลนี้ มันจะพัฒนาตัวมันเองขึ้นไป แต่ที่นี้เราไปไล่ไปมองดูที่วัตถุ แล้วพอมองดูวัตถุนี้ มันก็มองข้ามตัวเอง พอเวลาเราทำอะไรผิดพลาดขึ้นมา เราจะไม่เสียใจมากเลย เราไม่ได้อะไรมาสมหวังเราก็จะเสียใจมาก เราเสียใจมากจนลืมว่ามองดูเราไป มองดูว่าผู้ที่ผิดพลาดไป ตรงนั้นสำคัญที่สุด

มองดูเราใช้ใหม่ ถ้าเราพลาดจากสิ่งนั้นมาทุกอย่างนี้เราจะเสียใจ แล้วสิ่งที่มันผิดพลาดมันอยู่ที่ไหน ถึงว่ามองข้ามตัวตน มองข้ามหัวใจที่จะไปรับรู้สิ่งนั้น เราไปมองสิ่งนั้น เห็นใหม่ มันไปไล่ไปเอาข้างนอก มันไม่เอาเข้ามาข้างใน ถึงเวลาวิปัสสนาเข้ามาหมายถึงว่า เราทำความสงบเข้ามาเพื่อจะหาใจของตัวเอง ย้อนกลับมาที่ใจของตัวเอง จับใจเข้าไป ย้อนจับใจ จับใจนี้คือวิปัสสนาคือการแก้ไข จับวิปัสสนาหมายถึงว่าการชำระ

แต่บุญกุศลนะหมายถึงว่า การเพิ่มบารมี การเพิ่มบารมีนี้ให้ความเข้าใจนั้นเข้าไปใกล้ชิดกับธรรม ใกล้ชิดกับคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมและวินัย เห็นใหม่ เราถึงรักษากันไว้ ถ้าถูกธรรมขึ้นไป ธรรมมันเป็นธรรม พอธรรมเข้าไปธรรม มันจะรู้เข้าไป พอรู้เข้าไปนี่ เป็นปัจจัยตัดตั้ง จะไม่พูดสิ่งนั้นเลย จะไม่พูดว่าสิ่งนั้นเป็นอนัตตา นิพพานเป็นอนัตตา

มันไม่เป็นอนัตตาหรอก ถ้าเป็นอนัตตา ความหมายของคำว่า “อนัตตา” มันมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เหมือนจิตเดิมแท้ที่ส่องใส แล้วมองไปด้วยอุปกิเลส มันเศร้าหมอง มันส่องใสขนาดไหนมันก็เศร้าหมอง ความเข้าใจตามหลักของเรา เราว่าสิ่งที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วดับไปนั้น เป็นนิพพานเพราะมันเกิด มันเป็นธรรมชาติของมัน เลยไม่ได้จับต้องตรงนั้นไง เลยไม่จับต้องตัวอวิชชา ปัจจัยการนี้มันปัจจัยการมันเรื่อยไป

อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขาราปจฺจยา วิญญาณํ นี้มันเป็นอันเดียวกันแต่มันเปลี่ยนสภาพ มันมีเหตุปัจจัย เขาบอกว่ามีเหตุปัจจัย สิ้นเหตุปัจจัยคือสิ้นกิเลส แต่สิ่งนี้มันเป็นเหตุปัจจัยที่เผาตัวมันเอง แล้วมันไม่เข้าไปจับต้อง เราเป็นตัวเหตุและปัจจัยเสียเอง สิ่งที่เป็นเหตุและปัจจัยนี้มันมีการกระทบกัน เหมือนชั้นกับใจนี้ เริ่มต้นระหว่างชั้นกับใจมันกระทบกันมาตลอด แล้วมันแปรสภาพเป็นอนัตตา มันเห็นอนัตตานะ มันเป็นอนัตตาโดยเนื้อหาสาระ

แต่เพราะเราวิปัสสนา แล้วเราเอาจิตเข้าไปวิปัสสนา ไปดูสิ่งนั้น เห็นสิ่งนั้นตามความเป็นจริง แล้วมันจะปล่อยวางสิ่งนั้นเป็นตามความจริง จิตนี้ต่างหากปล่อย เห็นอนัตตาแล้วปล่อยวางไว้เป็นตามความจริง ไม่ใช่ว่ามันเป็นอนัตตาในตัวมันเอง ตัวมันเองเป็นอนัตตาถ้าไม่ทิ้งอนัตตามา สิ่งที่เราปล่อยวางมาคือปล่อยวางอะไร ถ้าเราไม่มีการปล่อยวางสิ่งใด ๆ เลย เราก็เป็น เห็นใหม่ที่ว่ารู้ورىสัจ ๆ นี้ รู้ทุกข์ รู้สมุทัย รู้นิโรธ รู้มรรค รู้ورىสัจ ต้องรู้ทุกข์ก่อน อธิบายورىสัจนี้

แต่ถ้าเป็นผู้ที่รู้ورىสัจจริง มันจะเกิดขึ้นพร้อมกัน คับพร้อมกันหมดเลย ไม่ได้รู้ทุกข์ รู้สมุทัย เห็นใหม่ รู้ทุกข์ก่อนแล้วแยกเป็นสมุทัย อันนี้เป็นวิชาการที่เอามาอธิบายกัน แต่ขณะที่รู้จริงนี้มันจะเกิดปั๊บ! เห็นปั๊บ! ปล่อยวางปั๊บ! เพราะความไวของจิตนี้จะไวมาก เร็วมาก เร็วขนาดไหน แม้แต่ว่าเราชะ เวลาร่างกายเราตายไป คนเรานี้อายุ ๘๐ ปี อย่างสูง ๑๐๐ ปีตายไป ตายไป ๓ - ๔ วันมันจะเสีย ร่างกายนี้มันจะเน่า มันจะเปื่อย มันจะพุงไป นิกรรมชาติของมัน

แต่เวลาถ้าเราวิปัสสนา เราพิจารณากายนี้ เห็นกายปั๊บ! เวลาจิตมันสงบมันไม่มีมิติ กาลเวลาไม่เข้าไปยุ่งกับสิ่งนั้น ใจนี้จะบอกว่าให้กายนี้แปรสภาพ มันจะเปื่อย มันจะเน่า ไปเห็นขนาดนั้น มันจะเห็นทันที นี่ความไวของใจที่มันเป็นคงที่อยู่ ไม่มีมิติ มันจะวิปัสสนา มันเห็นอย่างนั้น พอเห็นอย่างนั้น ความเห็นอย่างนั้น ความเห็นโทษ ความรู้เห็นโทษ โทษเพราะอะไร? โทษเพราะมันรู้ซึ่งหน้า พอรู้ซึ่งหน้ามันจะปล่อยวาง

นั่นคือการเห็นอนัตตา สิ่ง que เห็นพระไตรลักษณ์ เห็นพระไตรลักษณ์คือว่านี่เป็นอนัตตา แล้วปล่อยวางจริง จิตนั้นหลุดออกมาจากอนัตตา รู้ورىสัจรู้้อย่างนี้ ความรู้ورىสัจปล่อยورىสัจมา ใจมันรู้เอง ความเข้าใจของใจนี้ คือว่ามันเห็นโทษไป

แต่ที่เราศึกษากันนี้ เราศึกษาธรรมะกันที่ว่า พระไตรปิฎกนี้เป็นธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ...ถูกต้อง เป็นทฤษฎีที่ว่า เป็นธรรมะที่ตรัสไว้ชอบแล้ว ถ้าเราเข้าไปอ่านศึกษานี้ เราจะตื่นตื้นนะ เราจะดีใจ “โอ้โห! พระพุทธเจ้าสอนขนาดนี้เชียวหรือ?” เราฟังข้างนอกเขาไม่พูดกันเรื่องอย่างนี้เลย ทำไมเรานี้เราโอ้โห! โอ้โห นั่นอะไรโอ้โห? ใจนั้นโอ้โห โอ้โห นั่นคือใจ

นี่แค่สัมผัสด้วยสุตมยปัญญา แค่เราไปสัมผัสข้อเท็จจริงด้วยสุตมยปัญญา แล้วจินตมยปัญญา เรามาจินตนาการนะ “ควรจะเป็นอย่างนั้น ๆ” เห็นไหม จนรู้แจ้ง รู้แจ้งมันต้องเป็นภาวนามยปัญญาเกิดขึ้น ความเห็นจริงนี่เห็นโทษ ที่แรกรู้จากเปรียบเทียบ รู้จากความเห็น จินตนาการ รู้จากความเห็นโทษ ภาวนามยปัญญาคือการเห็นโทษซึ่ง ๆ หน้า แล้วสลัดผลวะ! ปล่อยวางไปซึ่ง ๆ หน้า อนัตตาถึงไม่ใช่ผลไง

อนัตตาเป็นทางผ่าน เป็นขณะที่จิตมันแปรสภาพแล้วหลุดออกไป ผลอันนั้นมันไม่เป็นอนัตตา ผลอันนั้นเป็นอกุปปรกรรม กุปปรกรรมนี้หมุนสภาพ อกุปปะถึงไม่ใช่ อกุปปะหมายถึงไม่แปรสภาพ ไม่เปลี่ยนแปลงอีกแล้วแน่นอนใจ แน่นอนในโสดา สกิทา อนาคา แน่นอนขึ้นไปพระอรหันต์นี่ แน่นอน ๆ ไปตลอด ไม่เป็นอนัตตา ความเป็นอนัตตา คำว่า “อนัตตา” นี่คือการเวียนวนเวียนไป ความเคลื่อนไป

ความเคลื่อนไปมันจะเป็นไปอย่างนั้นได้อย่างไร ความเคลื่อนไปมันไม่เป็นผลหรือ เงินทองเรานี้มันแปรสภาพ มันเคลื่อนไปมันจะเป็นของเราไหม เงินทองอยู่กับเราต้องเป็นของเราสิ ที่นี้มันถึงว่าไม่เป็นอนัตตา ใจสัมผัสอย่างนั้นถึงจะเป็นผลของใจ ถ้าใจสัมผัสอย่างนั้น สัมผัสอะไร? นี่สัมผัสธรรม พอถึงสัมผัสธรรมแล้ว พวกผู้ปฏิบัติเราถึงเห็นเรื่องอย่างเมื่อกี้เป็นเรื่องน่าอาย ถ้าพูดประสาเราเรื่องน่าอายเลย แต่คนที่ยังปัญญาไม่ถึง เขาเข้าแค่ปัจฉัย ๔ เห็นปัจฉัย ๔ เขาก็พอใจตรงนั้น

แต่ถ้ามันผ่านเข้ามาถึงว่าปฏิบัติเข้ามามันจะเห็นโทษนะ เราปฏิบัติเราย้อนกลับไปดูคนอื่น แล้วมันจะทำไม่ทำอย่างนั้นได้ ทำไมทำอย่างนั้นได้? เพราะว่าใจเขาเข้าไม่ถึง ถ้าใจเราเข้าถึง มันก็เป็นใจของเราพัฒนาขึ้นมา นี่เป็นผลจากการเราเข้าถึงธรรมของเราเรื่อย ๆ ไป เอวัง